WYSŁUCHANE / WYSŁUCHANE

Wysłuchani, wysłuchane...

Każda historia ma znaczenie. Gdy nie słuchamy tych, których głos na co dzień jest pomijany, tracimy szansę na pełniejsze zrozumienie społecznej rzeczywistości. Wystawa *Wysłuchani, wysłuchane...* prezentuje prace powstałe we współpracy artystek, artystów oraz osób osadzonych w trzech warszawskich aresztach: Białołęce, Grochowie i Służewcu. To efekt wielomiesięcznych warsztatów, podczas których uczestnicy projektu wspólnie poszukiwali adekwatnych form i środków artystycznego wyrazu, ale także sposobów zabierania głosu, dzielenia się własną perspektywą i budowania podmiotowości w ramach kolektywnej pracy.

W tym projekcie równie ważna jak sama wystawa są grupowe spotkania, rozmowy i decyzje prowadzące do celu. Projekt wychodzi poza utarte schematy działań we współpracy z osobami osadzonymi. Zamiast ujmować relację między twórcami/twórczyniami a uczestnikami/uczestniczkami jako proces naprawczy, instruktażowy czy oparty na jednostronnym przekazywaniu umiejętności, proponuje wspólne działanie, w którym każda ze stron wnosi własną perspektywę i doświadczenie, proponuje wytwarzanie, współdecydowanie i twórcze zaangażowanie na każdym etapie. W ten sposób *Wysłuchani, wysłuchane...* otwiera przestrzeń spotkania, komunikacji i wymiany, w której możliwe staje się przybliżenie historii osób zbyt rzadko słyszanych, a których doświadczenia stanowią integralny element naszej wspólnej rzeczywistości.

Słuchamy i prosimy o uważność odbiorców i odbiorczynie wystawy. Każdy może popełnić błąd i znaleźć się w miejscu pozbawienia wolności, ale jeśli ma wolę poprawy, to społeczeństwo powinno mu pomóc wrócić do niego.

Nie oceniaj, a wsłuchaj się i wysłuchaj...

Waldemar Petryk
Szkatuła Pamięci

Szkatuła Pamięci to procesualna instalacja oparta na idei gromadzenia i ukrywania osobistych narracji. Punkt wyjścia stanowi drzewo, naturalny nośnik czasu, a jego słoje stają się metaforą warstwowego archiwum doświadczeń i historii. Uczestnicy i uczestniczki zapisują swoje wspomnienia i komentarze na kartkach, które następnie w technice papier-mâché zostają scalone w zamknięte „tutki", tworzące gałęzie wspólnego "Drzewa Pamięci". Po sklejeniu warstw treść staje się niewidoczna, co wzmacnia intymność gestu i przesuwa akcent z obiektu na akt zapisu. Trzy gałęzie powstały w trzech zakładach penitencjarnych, a pień przygotowany przez osobę prowadzącą, połączył je w jedną, wielogłosową formę. Instalacja funkcjonuje jako hybrydowe archiwum: fizyczne, ale niedostępne, wspólne, lecz oparte na totalnej prywatności.

Waldemar Petryk – prace artysty przesiąknięte są specyficznym humorem i dużą dozą poezji zabarwionej świadomą prowokacją intelektualną. Jego postawę twórczą ukształtował koniec lat 70. Toczył się wówczas spór między tradycyjnym wizualnym rozumieniem sztuki i konceptualizmem, który odrzucał przedmiot artystyczny, a dzieło budował z pojęć. Jednak konceptualizm też pokazywał już swoją jałowość, jego fetyszem stała się dokumentacja. Stare formy, np. klasyczny obraz na płaszczyźnie, służyły mu do ideowych, krytycznych przekazów. Artysta tworzy instalacje, obiekty i działania performatywne.

Małgorzata Gurowska,
Joanna Ruszczyk
Widoki

Kiedy w latach 70. pojawił się w budownictwie trend oszczędzania energii i nowe możliwości oświetlania i wentylacji budynków, przyszła pokusa, żeby projektować mniej mniejszych okien. W 1975 roku Belinda Lowenhaupt Collins z Institute for Appied Technology National Bureau of Standards, być może zaniepokojona tymi pomysłami, przeanalizowała prace badawcze z dziedziny urbanizacji, edukacji, architektury, inżynierii, medycyny pod kątem roli okien. Okazało się, że potrzebujemy okien nie tylko dla zapewnienia naturalnego światła i świeżego powietrza, ale widok z okna pomaga w koncentracji, może przynosić ulgę w uczuciach klaustrofobii, monotonii, nudy, wpływa na jakość pracy, samopoczucie, chęć współpracy. Collins powołała się także na badania w szpitalach, które pokazały, że pacjenci z widokiem z okna na naturę szybciej dochodzili do zdrowia niż ci z widokiem na pejzaż zabudowany. Punktem wyjścia do pracy były rozmowy przeprowadzone z kobietami przebywającymi w Areszcie Śledczym Warszawie - Grochowie, gdzie ze względów bezpieczeństwa okna w celach zostały zasłonięte matową plexi. Kobiety nie widzą zieleni, słońca, nieba, horyzontu, przestrzeni. Nie mogą uciec wzrokiem od ścian, ani spojrzeć w dal, w przyszłość.Poczucie uwięzienia, ograniczenia, dyskomfortu i alienacji stało się pretekstem do stworzenia wielkoformatowych prac. Osoby odbywające karę więzienia malowały widok z okien, które chciałyby widzieć. Sposoby patrzenia kształtują rzeczywistość, widok z okna pozwala zmienić perspektywę, może działać uspokajająco, mieć wymiar terapeutyczny. Patrzeniu towarzyszy często refleksja i introspekcja.

Małgorzata Gurowska – artystka wizualna, wykładowczyni i autorka książek. Tworzy z myślą o uwzględnieniu perspektywy innych gatunków. Działa na przecięciu sztuki, aktywizmu i nauki. W swoich pracach porusza kwestie polityczne i społeczne, poszukując bardziej sprawiedliwych i opartych o empatię scenariuszy. Interesuje ją łączenie różnych perspektyw, osób, dziedzin. Autorka i współautorka wielokrotnie nagradzanych książek, m.in. *ZOEpolis. Budując wspólnotę ludzko-nie-ludzką* (Warszawa 2020); *Mandragora – klasyfikcje* (Warszawa 2020); *Lokomotywa/IDEOLO* (Warszawa 2013, Londyn 2015). Jej prace pokazywane były na wystawach indywidualnych i zbiorowych w Polsce i na świecie, m.in. MYCOsystem na XXII Triennale di Milano Broken Nature: Design Takes on Human Survival (2019), Wiek półcienia w Muzeum Sztuki Nowoczesnej w Warszawie (2020). Profesorka Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie, prowadząca Pracownię Rysunku Interdyscyplinarnego na Wydziale Rzeźby.

Joanna Ruszczyk – dziennikarka i popularyzatorka sztuki. Współpracuje m.in. z magazynem „Pismo", „Szum", „Mint", z tygodnikiem „Newsweek". Współautorka książki *Lokomotywa/IDEOLO* (Warszawa 2013, Londyn 2015). Ukończyła filologię polską na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie i Kuratorskie Studia Muzealnicze na Uniwersytecie Jagiellońskim.

Kwiaciarnia Grafiki
Wczasy

Wczasy to sito-graficzny zapis dwugodzinnego warsztatu z osobami osadzonymi w trzech warszawskich aresztach. Projekt miał przełamać bezczynność, standaryzację i depersonalizację charakterystyczne dla izolacji. Wykorzystano akcję sita na żywo jako narzędzie współdziałania uczestnicy komponowali prace z przygotowanych wzorów, odchodząc od powtarzalności typowej dla sitodruku. Każda kompozycja stała się unikatowym śladem indywidualnej decyzji. Celem nie było stworzenie perfekcyjnych prac, lecz przywrócenie poczucia sprawczości. Możliwość własnej wypowiedzi w warunkach kontroli czasu i przestrzeni działała terapeutycznie. „Wczasy" dokumentują moment, w którym sitodruk stał się środkiem chwilowego odzyskania podmiotowości a same powstałe prace są jedynie efektem tego procesu.

Kwiaciarnia Grafiki – warszawska pracownia, która od ponad dekady propaguje kulturę sitodruku w imię demokratyzowania dostępu do sztuki. Tą ręczną techniką drukarską artyści wykonują zlecenia, autorskie projekty, jednak przede wszystkim zapraszają osoby artystyczne do wspólnej przygody z serigrafią. Współpracują z nimi m.in. Maurycy Gomulicki, Karol Radziszewski i Aleksandra Waliszewska. Artefakty kultury sitodruku propagują online via https://graphicsflowershop.com/. Za Kwiaciarnią Grafiki stoją **Marta Kwiatek** — ilustratorka, kierowniczka pracowni sitodruku na School of Form oraz **Kwiatek** — robotnik sztuki, cyklista, fan antropogenu. W swych działaniach artyści kładą nacisk na współpracę, partycypację, ponowne przetwarzanie. Robią wystawy pod hasłem *Liberté, Égalité, Serigrafité!* Na co dzień działają na warszawskim Powiślu,gdzie swą przestrzeń zmieniają w zależności od typu działania. Od pracowni sitodruku przez przestrzeń współpracy po galerię. Angażują się w sprawy lokalne, walczą o uratowanie toru kolarskiego Orzeł — Nowe Dynasy w Warszawie. Prowadzą plenerowe galerie TOR oraz AdHOK.

Małgorzata Jabłońska,
Piotr Szewczyk
Dom w sobie

Praca jest próbą uchwycenia własnej, wewnętrznej przestrzeni spokoju, miejsca, do którego można wrócić w myślach, kiedy potrzebne jest wytchnienie. Może to być realny zakątek, jak pokój, łąka czy plaża, albo całkowicie wyobrażony świat: chmura, muszla ukryta pod wodą, świetlista kryjówka zawieszona poza czasem. Kompozycja powstała z połączenia papierów o różnych fakturach, miękkich, szorstkich, półprzezroczystych, zestawionych z rysunkami wykonanymi markerami, cienkimi liniami długopisów i delikatnymi kolorami kredek akwarelowych. Te elementy tworzą warstwową mapę nastroju, zapisu chwili lub wspomnienia. W niektórych miejscach pojawiają się krótkie notatki, pojedyncze słowa i myśli, które działają jak sygnały prowadzące do wybranego, prywatnego pejzażu. Całość może przypominać bilet do własnego świata, pocztówkę z miejsca, które istnieje tylko w pamięci, albo abstrakcyjną kompozycję budującą atmosferę poprzez kolor, linię i fakturę.

Małgorzata Jabłońska – artystka wizualna, projektantka, dyrektorka artystyczna magazynu *W Kratkę*. Doktor sztuki, adiunktka we wrocławskiej Katedrze Grafiki Uniwersytetu SWPS. „W sztuce jestem zainteresowana narracją wizualną związaną z tematyką społeczną – funkcjonowaniem i tożsamością grup społecznych i indywidualnymi historiami osób. Interesuje mnie także praca z ludźmi w obszarze artystycznym – dzieła i działania partycypacyjne, warsztatowe, wspierające. Angażuję się w edukację artystyczną osób narażonych na wykluczenie we współpracy z Fundacją Dom Kultury w Warszawie. Wybrane pokazy z ostatnich lat: 2022, documenta 15, Kassel, ruruHaus, działanie artystyczne w ramach performance'u dyskursywnego Jenny Brockmann pt. Bypass, Entanglement 4 Melody; 2024, Międzynarodowe Triennale Grafiki w Krakowie, Nowohuckie Centrum Kultury, wystawa główna Momentum; 2023, Pokój do osobistego odbioru sztuki. Notacje o absolucie, wystawa towarzysząca NieKongresowi animatorów i animatorek kultury, Mleczny Piotr, Gdańsk. Od roku 2001 biorę aktywny udział w istotnych grupowych i indywidualnych wystawach i prezentacjach sztuki współczesnej w Polsce i na świecie (m.in. w Szwecji, Niemczech, Holandii, Austrii, Włoszech, Grecji, Korei) oraz festiwali animacji (m.in. w Polsce, Niemczech, Rumunii, Ukrainie, we Włoszech). Prace w kolekcjach polskich (Kolekcja II, Podlaskie Towarzystwo Zachęty Sztuk Pięknych; Śląska Kolekcja Sztuki Współczesnej, Katowice; Kolekcja Polskiej Sztuki Współczesnej, Muzeum Górnośląskie w Bytomiu; Kolekcja Małych Form Grafiki, Miejska Galeria Sztuki w Łodzi)."

Piotr Szewczyk – artysta wizualny, projektant, architekt, projektant magazynu *W Kratkę*. Doktor sztuki, adiunkt we wrocławskiej Katedrze Grafiki Uniwersytetu SWPS. Łączy działalność artystyczną z poszukiwaniami teoretycznymi w różnych dziedzinach sztuki i techniki. Tworzy m.in. obiekty powstające przez połączenie precyzyjnego planowania z nieprzewidywalnością. Wykorzystuje w nich różne poszukiwania w obrębie materii i technologii. Działalność artystyczną opiera na ciągłych poszukiwaniach, zarówno w formie jak i treści. Obok realizacji konceptualnych tworzy też dzieła skupione na poszukiwaniu emocji i piękna. Prace w kolekcjach polskich (Kolekcja Polskiej Sztuki Współczesnej, Muzeum Górnośląskie w Bytomiu; Kolekcja Małych Form Grafiki, Miejska Galeria Sztuki w Łodzi; zbiory sztuki Biblioteki Śląskiej w Katowicach). Uczestnik wielu artystycznych wystaw krajowych i zagranicznych (Francja, Szwecja, Niemcy, Grecja), wystaw dizajnu (Polska, Belgia, Portugalia, Czechy, Hiszpania, Węgry, Austria, Niemcy, Białoruś, Ukraina, Dania, Niemcy, Indie, Finlandia), a także festiwali filmowych (Polska – m.in. „Era Nowe Horyzonty", Anglia, Irlandia, Francja, Grecja, Niemcy, Włochy, Rumunia, Hiszpania, Ukraina). Wybrane wystawy z ostatnich lat: documenta 15, Kassel, ruruHaus, działanie artystyczne w ramach performance'u dyskursywnego Jenny Brockmann pt. Bypass, Entanglement 4 Melody (2022); Międzynarodowe Triennale Grafiki w Krakowie, Nowohuckie Centrum Kultury, wystawa główna „Momentum (2024); 9th International Triennial of Graphic Arts, Union of Bulgarian Artist's Exhibition Gallery, Sofia, Bułgaria (2023); 5th International Printmaking Triennial, Main Exhibition, Art Pavilion Cvijeta Zuzoric, Belgrad, Serbia (2023).

Daniel Rycharski
Ścierki

Bogata w symbolikę seria prac *Ścierki* ujawnia nierówności i niesprawiedliwości właściwe dla systemu więziennego, prezentując prace stworzone przez osadzonych z warszawskich aresztów śledczych we współpracy ze współczesnym artystą Danielem Rycharskim. Prace stworzone na potrzeby tej wystawy powstały podczas kilku warsztatów i obejmują rysunki tuszem na więziennych ścierkach, inspirowane meksykańsko-amerykańską sztuką artepaño. Ten gatunek sztuki więziennej obejmuje ilustrowane tkaniny wykonane długopisem na ścierkach, służących jako wizualne pamiętniki, prezenty dla rodziny oraz jako waluta.
Ścierki nawiązuje do katolickich motywów artepaño, kontynuując tradycję wykorzystywania atramentu usuwanego ze stron Biblii, tym razem za pomocą śliny. W Biblii ślina jest symbolem człowieczeństwa, a w Nowym Testamencie znajduje się opowieść o Bogu, który połączył swoją ślinę z ziemią. Po nałożeniu tej mieszanki błota na oczy niewidomego mężczyzna odzyskał wzrok. W tych pracach atrament służy jako metaforyczna ziemia, którą miesza się ze śliną. Po zmieszaniu i nałożeniu na ścierki ujawniają one historie, które wcześniej były niewidoczne, lecząc widzów z ich ślepoty na człowieczeństwo więźniów. To połączenie historii służy jako sposób na spotkanie i odrzucenie granic, z Bogiem uwolnionym z pułapki słów i więźniami metaforycznie opuszczającymi więzienie poprzez swoje historie, które wchodzą do świadomości publicznej.
Sztuka warszawskich osadzonych zmierza się z pojęciem absurdu, mieszając go z dramatyzmem i tworząc dzieła komiczne na tle boleści i śmiertelnej powagi. Ich dzieła drastycznie różnią się od siebie tematyką, od ilustracji kwiatów i pluszowego misia po wizerunki Jezusa na krzyżu, ujawniając ich różnorodne podejścia i nastawienia.
–Maven Kielczyk

Daniel Rycharski – artysta konceptualny i awangardowy. W swojej praktyce artystycznej zajmuje się tematami prowincji, religijności, chrześcijaństwa, tożsamości osób LGBTQ+, szukając między nimi napięć i nowych połączeń. Tym samym sztuka Rycharskiego manifestuje jego osobiste poszukiwanie przestrzeni, w której nieheteronormatywność i wiara chrześcijańska mogą wspólnie funkcjonować. Artysta współpracuje z aktywistami społeczności LGBTQ+ oraz religijnymi i rolniczymi stowarzyszeniami, by dać wyraz ich problemom i przeżyciom, przyczyniając się w ten sposób do budowania porozumienia między mieszkańcami polskich miast i wsi.

oprowadzanie w Areszcie śledczym Warszawie – Białołęce
4.12.2025, 9:00

oprowadzanie w galerii Studio
11.12.2025,
12.12.2025

Wystawa „Wysłuchani, wysłuchane (wystawa MY)" to efekt całorocznego projektu „Dwie wystawy – sztuka partycypacyjna w więzieniach", który Fundacja Dom Kultury realizowała w 2025 roku w trzech warszawskich jednostkach penitencjarnych:
– Areszcie Śledczym w Warszawie–Białołęce
– Areszcie Śledczym w Warszawie–Służewcu
– Areszcie Śledczym w Warszawie–Grochowie
(Oddział Zewnętrzny na Bemowie)

W ramach projektu z osobami osadzonymi pracowali uznani artyści i artystki sztuki współczesnej:
Daniel Rycharski
Kwiatuchi – Kwiaciarnia Grafiki
Waldemar Petryk
Małgorzata Gurowska i Joanna Ruszczyk
Małgorzata Jabłońska i Piotr Szewczyk

Projekt zaproszenia i broszury: Renata Motyka

Projekt zrealizowała Fundacja Dom Kultury we współpracy z Aresztem Śledczym w Warszawie–Białołęce, Aresztem Śledczym w Warszawie–Grochowie, Aresztem Śledczym w Warszawie–Służewcu oraz Galeria Studio / STUDIO teatrgaleria.

Patronat honorowy nad Wystawą MY objęli:
Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego
Dyrektor Generalna Służby Więziennej

Projekt „Dwie wystawy – sztuka partycypacyjna w więzieniach" i wystawa MY zostały dofinansowane ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach programu Kultura Dostępna.

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego
KULTURA DOSTĘPNA

Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego pochodzących z Funduszu Promocji Kultury – państwowego funduszu celowego

Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Fundacja Dom Kultury
Sztuka nie ocenia

SŁUŻBA WIĘZIENNA
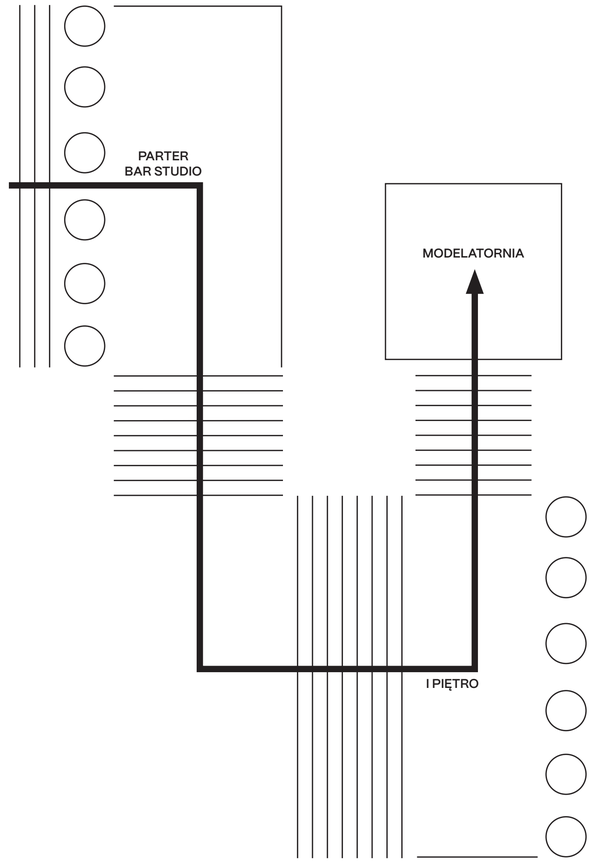
STUDIO teatrgaleria